

Forvaltning av vernede vassdrag. Hva mener kommunene?

Av Inger Hoff.

Inger Hoff er tidl. ordfører i Stryn kommune.

*Innlegg på møte i Norsk Vannforening
16. februar 1993.*

Vassdragene våre er en unik ressurs, og i forvaltningen er der svært mange hensyn **å ta** og **arbeide med**, og **arbeide for**. Dette er også vi som bor i kommunene inneforstått med og opptatt av.

Vi er alle enige om, tror jeg, at vi bor og lever i et land som en uten beskjedenhet kan definere som mulighetenes land. Dette langstrakte landet, steinete og frodig, besitter ressurser av mange slag. Vår Herre var raus mot Norge og overfor menneskene her som er satt til å forvalte det hele.

Da teknikkens verden nådde mennesket, og utviklingen av den for alvor tok til, ga det naturligvis mennesket store utfordringer og stort ansvar. Verdens tilstand idag kjenner vi mer eller mindre alle til: Forurensningsproblematikken synes nærmest uløselig for jorden. På dette seminaret er det våre vannressurser som er temaet, og jeg velger innledningsvis å sette lys på vannkraften, denne revolusjonerende, tekniske oppfinnelse som ga lys og varme etterhvert til et hver ei bygd og til de ytterste skjær i hele landet vårt. Stearinlysene og oljelampa brukes i dag til fest og når «krafta» en sjelden gang svikter.

Landet vårt er bygd på energi, slik

Europa er det. Men forskjellig fra Europa, er vårt land bygd på ren energi, energi som ikke forurenser og som er fornybar. Vår kraftforsyning er så sikker og solid utbygd at selv orkan og storm i dagevis, ja ukevis ikke rokker ved den, — iallefall ikke lenge.

Jeg er glad i å samtale med gamle folk. Det er slik innrettet at når en selv kommer opp i alderen, så dukker minner fra yngre dager fram. Og det er ikke fritt for at en sammenligner gamle dage og dagen idag. — To verdener.

Og når stormen er på det verste, og stova er varm og lys i kveldsmørket, når utelampa lyser slik at en finner vegen på glattisen bort til fjøset, — ja da er det at de gamle minnes tida før «krafta» kom til bygda. Det ble en ny og god verden, en verden som i antall år ikke er gammel. Ingen av oss vil tilbake, — til disse gamle dage.

Produksjon av vannkraft førte til at elver ble lagt i rør, Landskapet ble forandret, det ble skjemmende sår i det opprinnelige, — det kostet. **Men** vi fikk mye igjen, energiproduksjonen var med og sikret bosetting i alle deler av landet vårt. Produksjonen ga inntekter tilbake til distriktene. Arbeidsplasser ble skapt. Det ble lettere å arbeide, både i heimen, i bedriftene, i fjøset, **for** i kjølevannet av lypæra skapt elektriske hjelpemidler. Jeg er født under krigen

og jeg kan huske mors glede over vaskemaskin, støvsuger, kjøleskap og egen fryser. Senere kom alle typer hjelpemidler til, og selv de som alltid har vært mot all form for kraftutbygging, har idag telefonsvarer og telefax, og kanskje til og med varmekabler utendørs.

La oss i tankene ta en flytur fra Kristiansand i sør, til Kirkenes i nord. Vi ser et mangfoldig og vakkert landskap. Utover det hele ligger vann, innsjøer, fjorder og elver som følger tusenårige spor ut til fjorder, — ut til havet. Landskapet er frodig fordi værslaget med jamne mellomrom overrisles av nedbør. Og her og der bor alle menneskene, i små og større grender, i bygd og by. En slik tenkt klar høstdag ser vi et vakkert landskap fritt for kullkraftverk og oljekraftverk og atomkraftverk.

Vi ser et tilsynelatende rent landskap, — nåja, vi vet vel at så rent er landskapet **ikke**. Fra Russland i nordøst, fra Polen, Tyskland, Holland, England og Danmark har vi lært de senere år at forurensning fra bl.a. disse land er med og ødelegger vårt landskap, livet i våre elver, vann og skog. Tjernobykatakstrofen sitter for alltid i vårt minne som noe som slett **ikke må skje en gang til**. For de senere år har vi vel også lært å forstå at forurensning ikke kjenner nasjonale grenser.

Det skal vel kort nevnes at vi her i landet også forurenser en del — fra vårt landbruk, våre bedrifter og fra dårleg utbygde kloakknett osv. Her ligger store utfordringer i å få til raske løsninger som holder for fremtiden.

Hvorfor en så lang innledning på et innlegg som i hovedtrekk skulle handle om vassdrag og verneplan IV? Jeg har beskrevet på en enkel måte realitetene, som vi alle kjenner fra før, og har gjennom det prøvd å si at forvaltning av

miljøet, forvaltning av våre vassdrag, må sees i en helhet, også i tiden som kommer.

Det er klart at forvaltningen ved utbygging av vassdrag har en bakside — endring av landskap, oppdemming/nedtrapping, endring av klima og flora lokalt, er realiteter vi må leve med. **Men** det skal sies at nyere tids kraftutbygging er ingeniørkunst av ypperste klasse der det totale miljø er godt tatt omsyn til. Aurland, Jostedalen og Alta er gode eksempler på det. Og i dette «helhetsarbeidet» har mange politikere og miljøorganisasjoner vært gode og nødvendige underveis. Fagmannen Knut Ove Hillestad må også nevnes her. Han har betydd svært mye for god landskapsforming i forbindelse med kraftutbygging.

Jeg er en aktiv bruker og elsker av vår natur. Det har jeg til felles med hele det norske folk, Jeg har som ordfører gjennom fire år og lokalpolitiker gjennom snart tjuve år fulgt samfunnsutviklingen på nært hold. Stort sett bor det fornuftige folk i våre distrikt, men når det gjelder forvaltning er våre vernede vassdrag, eller vassdrag generelt er det klart at også vi må arbeide for å bli bedre.

Jeg har med spesiell interesse fulgt energidebatten i landet vårt alle disse årene, ekstra mye i min ordførertid. Jeg har registrert de store svingninger i gass- og vannkraftdebatten — en tid var gass «in» og vann ut, og så omvendt. Hva holder for framtiden? Jeg har i mange år sett på vår vannkraftressurs som en ressurs, også for eksport. Ja, for hvorfor skal ren, fornybar energi ikke kunne eksporteres til god pris? Det har, helt til de siste år virket som om man får moralske kvaler bare ved tanken? Men nå har den sittende regjering endelig innsett mulighetene i å få god pris for energien i form av langtidskontrakter,

istedenfor å selge tilfeldig til svenskene for nesten ingenting. Tenk å kunne eksportere ren kraft til Danmark, kanskje også til Holland? — Tenk å kunne selge kraft til Sverige slik at de der kunne legge ned atomkraftverket Barsebäck? — Eller kanskje kunne man selge Altakraft til Nikkel/Murmansk på sikt? Reinen på vidda og menneskene i området kunne få en renere tilværelse. Våre elver, sjøer, vann kunne se en mindre sur framtid i møte. Det er dette vi kaller hjelp til sjølhjelp? I tillegg kan distriktene få kraftinntekter. Nye arbeidsplasser kan skapes — jeg kaller det miljøarbeidsplasser. Det er etter mitt syn (og manges syn) nødvendig å få fart på opprusting av kraftverk og linjenett. Likeens energiøkonomisering og så eksport av kraft til god pris. Vår overskuddskraft vil hjelpe våre naboland og oss til et bedre miljø. En felles energiplan for Norden, ja kanskje hele Europa er ingen fremmed tanke lenger, og uansett er det viktig å ha et realistisk forhold til vår utvikling. For hva har bygd opp landet vårt? **Vi vet at det er den energien vannkraften har gitt oss.**

Verneplan IV er vel trolig den siste helhetlige gjennomgang av uberørte vassdrag i landet vårt. Mellquistutvalget er ferdig med sitt arbeide, rådet i NVE har sagt sitt og snart står Stortingets behandling for tur. Jeg ser på Mellquistutvalgets framlegg til Verneplan IV som et godt arbeid.

Når det gjelder Samlet plan, bør den slik jeg ser det, rulleres av Stortinget med jamne mellomrom. En slik rulling er det ansvar og den styringsrett et storting bør ha. Tidene forandres, og det kan skje at det blir behov for kraftutbygging. Likeens kan det også skje at man i framtid kan ønske vassdrag fra

Samlet Plan inn i verneplanen. Derfor bør det være en åpen holdning overfor dette. Denne oppfatning tror jeg mange kommuner med utbyggingsmulige vassdrag deler med meg. Det er ganske klart at ulike interesser knytter seg til våre vassdrag og bruken av disse. I min kommune, Stryn kommune, er vi tilfredse med at Stryne- og Loenvassdraget i framlegg til Verneplan IV fra Mellquistutvalget er holdt utenfor saksbehandlingen. Vi mener utvalgets vurdering i så måte er korrekt. Statkraft har flere ganger lagt fram planer for utbygging av Stryne- og Loenvassdraget. Den siste søknaden ble lagt fram i 1985. Det kan nevnes at ved behandling av Stort.proposisjon nr. 130 (1981—82) ble gjort vedtak om å holde disse vassdragene utenfor Samlet Plan av hensyn til antatt behov fra kraftoppdekning. Hovedstyret i NVE anbefalte 9. mai 1986 at søknad om utbygging i alt vesentlig skulle imøtekommes. Regjeringen valgte å foreslå at sluttbehandling av søknaden skulle utsettes (St.m. nr. 22, 87—88). Begrunnelsen var m.a. at man burde avvente utviklingen av gasskraft.

Dette var for Stryn en skuffende beslutning. Et stort flertall av de folkevalgte i Stryn kommunestyre har i alle årene siden 1972 ønsket kraftutbygging. De siste to år har Statkraft arbeidet bevisst for å finne fram til en mer miljøbevisst utbyggingsplan, som også vil gi rimelig kraft. Rådet i NVE har, selv om søknaden om utbygging vedrørende Stryn ligger på is i Stortinget, forslag om å verne vassdraget. Stryn kommune er uenig i dette. For Stryn kommune er det avgjørende at spørsmålet om Stryne- og Loenvassdraget skal bygges ut, blir avgjort gjennom kjonesjonsbehandling. En kraftberedskap på linje med den Stryn kommune

har, er det gitt mange kommuner å ha. Det er Stortingets ansvar og plikt i framtid å foreta de veivalg som totalt kan gjøre mest nytte, også for miljøet. Det er politikernes ansvar å se realitetene og helheten, både innenfor og utenfor landets grenser.

Det er alles ansvar å forvalte hele vår

natur på beste måte. Når det gjelder forvaltning av vassdrag generelt og våre nasjonalparkområder er det av største betydning at en kommer fram til et forvaltningsnivå som er fornuftig. Dette krever godt samarbeid mellom de berørte parter og vil være en kontinuerlig prosess.

Seres «helautomatisk laboratorium»

— for kontinuerlig on-line analyse av parametre i VANN.

Disse metoder benyttes:

- Absorpsjonsspektralanalyse innenfor synlig, UV og IR-områdene
- Kolorimetri
- Titreranalyse
- Nefelometri
- Amperometri
- Potensiometri

Seres 2000 overvåker en eller flere av følgende parametre på 1—6 prøvetakingssteder i ett og samme veggmonterte apparat:

Aluminium	Fargetall	Fenol	Total nitrogen
Ammonium	Kobber	Fosfater	Sterke syresalter
Brom	Jern	Silisiumoksid	Kjemisk oksygenforbruk (KOF)
Fritt klor	Mangan	Sulfater	Organisk innhold
Totalt klor	Morfolin	Total hardhet	Turbiditet
Klorider	Nitritt	Total alkalimetri	Olje i vann m.m.
Krom	Hydrazin	Total organisk karbon (TOC)	

Enerepresentant i Norge:

FARNES & TANGEN A/S

INGENIØR OG AGENTFORRETNING

P.O. BOX 5610 BRISKEBY, N-0209 OSLO
Tlf. 22 55 16 16 - Telex 76038 - Telefax 22 55 76 26